

PIERRE FAYARD

«ELS CIENTÍFICS QUE NO SABEN COMUNICAR SÓN ELS QUE NO ES DISTANCIEN DE LA SEUA DISCIPLINA»

Sandra Bravo

La seua mirada transparent i el seu caràcter reposat contrasten amb la quantitat d'activitats que aquest catedràtic en Ciències de la Informació i la Comunicació realitza. Pierre Fayard és director del LABCIS (Unitat d'Investigació sobre Comunicació Científica i Noves Tecnologies) de Futuroscope; professor en el ICOMTEC (Institut de la Comunicació i Noves Tecnologies) de la Universitat de Poitiers; professor convidat en nombrosos màsters de divulgació científica, i un dels fundadors de la Xarxa de Comunicació Pública de la Ciència i la Tecnologia (PCST Network).

Quan vostè parla de comunicació pública de la ciència i la Tecnologia (PCST en les sigles angleses) destaca la importància del context cultural concret dins d'una escala global. Quins reptes se li presenten a la PCST en la nova Europa ampliada?

No hi ha canvis quant als objectius, ja que la PCST Networks va ser creada a Poitiers el 1989 amb la intenció d'agrupar professionals i investigadors d'aquest camp, però amb cultures diferents. Per a nosaltres la diversitat cultural és molt important, ja que la ciència i la investigació són internacionals per definició. Quan parlem de PCST fem referència a la cultura, perquè no es comunica de la mateixa manera a Anglaterra, a França, a Espanya o a Sud-àfrica.

No hem reflexionat sobre l'ampliació al comitè orientador, però seria una bona idea plantejar-ho en el setè congrés que celebrem a Barcelona a principis de juny.

Quina importància té l'idioma dins d'aquesta diversitat cultural?

Vaig fer una investigació a començament dels noranta sobre divuit

suplements de ciència de nou països europeus. Tots aquests suplementes citaven revistes primàries nord-americanes i angleses com a font, sobretot *Nature*, *Science* i *The Lancet*. De moment, l'idioma de comunicació de la ciència és l'anglès, però això té un efecte pervers, ja que la manera de concebre la comunicació en anglès o en països anglosaxons és diferent a altres llocs de parla no anglòfona. Posaré un exemple: l'exdirector de *Nature*, John Maddox, em va contar fa uns anys que quan dirigia la revista no acostumava a acceptar articles d'investigadors francesos perquè contextualitzen massa la informació, i el context per a ell no és científic. Però vaig estar també amb el responsable de ciència del *Frankfurter Allgemeine*, doctor en Física, que no comprenia que els articles anglosaxons tingueren tanta mancança de contextualització.

Una de les conclusions de l'estudi que acaba de citar va ser que la secció de ciència augmenta la venda de diaris. No obstant això, el nombre d'estudiants de carreres de ciència disminueix cada any i poques universitats europees ofereixen l'especialització en periodisme científic.

Això és cert. Molta gent considera que la manera d'ensenyar ciència en primària i secundària n'és molt culpable. Tradicionalment, el més important és memoritzar fórmules, però sense cap mena de relació amb la realitat. Hi ha molt a fer en aquest terreny, enfortint l'esperit crític! En investigació, les preguntes són molt més importants que les respostes! És necessari saber discutir i processar un resultat. Sens dubte cal renovar en l'ensenyament de la ciència.

© Sandra Bravo

«EN INVESTIGACIÓ
LES PREGUNTES SÓN MOLT
MÉS IMPORTANTS QUE
LES REPOSTES»

Amb quines eines pot arribar millor la PCST als joves?

Si un periodista vol que el públic s'acoste a la ciència, ha d'interessar-se pel que succeeix, per tot allò que intriga la gent. Amb els joves no hi ha cap diferència. Molts pensen que la ciència és molt rara, que dista molt de la societat. Aquest sentiment fa que els científics es consideren savis, elits davant dels *incults*, dels qui no saben res. Revistes com *Muy interesante* van bé perquè parlen d'allò que la gent vol conèixer. He vist programes televisius sobre ciència en horari de màxima audiència amb coses interessants: química de les emocions, atracció sexual entre homes i dones... No s'ha de pensar que el públic no està interessat en la ciència. Tothom es pregunta per què el cel és blau, per què veiem la Lluna de la mateixa grandària que el Sol, per què un submarí s'enfonsa i pot emergir després. No hem de pensar en l'existència d'una elit i uns babaus que es despreocupen de tot. L'interès existeix, però no s'ha d'exhaurir amb aquest afany educatiu que concierneix més les escoles.

Hi haurà sempre una separació elitista entre divulgador i públic?

No és una pregunta senzilla, primerament perquè cal saber abans que res què entenem per divulgador científic. Jo preferesc parlar de PCST. L'eficàcia d'una comunicació es mesura en la recepció, no en la producció. El divulgador tradicional, si el públic no el comprèn, dirà que la gent sap poc, que no és culta, que no és conscient de la importància del tema... Culparà el públic, però mai ell mateix. No tindrà la capacitat de comunicar, d'interessar el públic. Hi ha tant a dir! El més important és la comunicació, que s'inicia amb alguna cosa en comú. Els divulgadors dolents estarien millor callats. Els científics que no saben comunicar amb la gent són els que no es distancien de la seua disciplina. Per això no accepten la legitimitat d'altra representació del món. Per a comunicar cal tindre en consideració les representacions del receptor.

Quin és el principal canvi que ha experimentat la PCST amb les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC)?

Hi ha molts canvis. El primer és el tema de l'accés. Tradicionalment, el públic només accedia a la ciència per mitjà d'un divulgador, de revistes que calia comprar o d'exposicions que necessitava visitar físicament. Amb Internet es pot accedir a tantes coses sense estar-hi *present*!

Creu que aquesta facilitat d'accés i la possibilitat de mantenir l'anonimat han convertit la xarxa i també el mòbil en la solució a la solitud de moltes persones?

Ahir vaig llegir en *El Mundo* una cosa increïble, que un milió d'espanyols van mantenir relacions sexuals després de fer tertúlia en un xat. És sorprenent per a una població de 40 milions, i significa que és una manera de trobar-se a partir de la solitud d'una persona davant de l'ordinador. Internet serveix per a conèixer persones que poden viure a molts quilòmetres de distància, encara que després hi ha problemes de cultura i de llengua.

Vostè ha estudiat últimament el model de societat informacional japonès. És exportable al món occidental?

Ikujiro Nonaka és l'autor principal del corrent japonès de creació del coneixement. Argumenta que el més estratègic no és tant gestionar el coneixement com crear-lo, adaptant-lo a les necessitats d'un individu, grup, empresa o territori. Aquest model està prou de moda en altres països, però el problema és que els conceptes de Nonaka són *massa* japonesos. Per a entendre'ls cal conèixer aquesta cultura. El Japó s'ha adaptat als reptes de la societat del coneixement. El meu estudi es basa en la següent hipòtesi: quan hi ha problemes d'adaptació en una societat, aquesta es recolza en la seua pròpia cultura de l'estratègia, en la seua manera de sobreviure i de concretar els seus èxits. Al Japó, la creació del coneixement està influïda per la seua estratègia del coneixement. Espanya, França i altres països europeus es poden inspirar en el model japonès, però sense mesclar la cultura japonesa amb el model europeu.

Finalment, tenint en compte que les diferències culturals afecten la comunicació, veu viable i desitjable la creació d'un portal en Internet que funcionara com una gran base de dades científiques, on publicar i consultar directament els articles?

No! Em sembla una idea monstruosa, ja que no tots els divulgadors tenen la facultat de saber comunicar. Molts científics es pensen que pel fet de ser científics poden connectar amb el públic, i no és així. És important destacar aquest aspecte, la importància d'arribar a la gent, la comunicació. ☺

Sandra Bravo. Estudiant de Periodisme de la Universitat de València.

**«LA DIVERSITAT CULTURAL
ÉS MOLT IMPORTANT PER
A LA COMUNICACIÓ
PÚBLICA DE LA CIÈNCIA I
LA TECNOLOGIA, JA QUE LA
CIÈNCIA I LA INVESTIGACIÓ
SÓN INTERNACIONALS
PER DEFINICIÓ»**